

Hygien i förskolan – HYFS – grundutbildning för nya hygienombud 2022-05-13

Ann-Mari Gustavsson
Elisabeth Skalare Levein
Smittskyddssjuksköterskor

Dagens agenda

- Vad är HYFS
- Vilket syfte har HYFS
- Vilket regelverk finns runt hygien i förskolan
- Ansvar och roller
- Genomgång av "Hygienråd för förskolan"
- Dokument
- Fortsättning
- Kontaktuppgifter

Bakgrund - Hygien i förskolan

- Barn i förskoleåldern är ofta sjuka, cirka 20-30 procent mer sjuka än hemmabarn.
- Spridning av infektioner i småbarnsgrupper går inte helt att undvika.
- Ett utbrott är när det förekommer fler sjukdomsfall än vanligt på förskolan.
- Genom kunskap om hur infektioner smittar kan man minska onödig smittspridning.
- Forskning visar att handtvätt minskar spridningen av luftvägsvirus. Handtvätt och undervisning i hygien minskar antalet luftvägs- och tarminfektioner med 10-50 % i förskolan.
- Ett samarbete mellan Smittskydd Värmland, barnhälsovården och förskolorna i Värmland.

Syfte - Hygien i förskolan

- Förbättra hygienrutiner på Värmlands förskolor och därmed minska antalet infektioner och sjukfrånvaron bland barnen och personalen.
- Minskad antibiotikaförskrivning vilket är en viktig del i kampen mot antibiotikaresistens.
- Ett systematiskt sätt att arbeta med hygienfrågor inom förskolor genom utsedda hygienombud.
- Tydliga samarbetsformer med hälso- och sjukvården vid frågor som rör sjuka och smittade eller smittsamma barn i förskolan.
- Vara till hjälp för att snabbt kunna vidta åtgärder när smitta väl brutit ut, bromsa i tid.

Vilket regelverk finns runt hygien i förskolan?

- **Smittskyddslagen**
Gäller i första hand åtgärder som ska förhindra spridning av smitta från person till person, och åtgärder som riktar sig till människor.
- **Miljöbalken (kommunens ansvar)**
Objektburen smitta. Sjukdomar som kan spridas mellan objekt och människa. Alla typer av objekt ingår, t.ex. livsmedel, ventilation, vattenanläggningar, vilda djur, sällskapsdjur, skadedjur m.m. Finns fler lagar som reglerar objektburen smitta.
- **FoHM FS 2014:19 (kommunens ansvar)**
Folkhälsomyndighetens allmänna råd om städning i skolor, förskolor, fritidshem och öppen fritidsverksamhet.
- **AFS 2018:4 Smittrisker (arbetsgivarens ansvar)**
Arbetsmiljöverkets föreskrifter vid smittrisker.
- **Hygien och säker mat i förskolan (arbetsgivarens ansvar)**
Livsmedelsverkets råd vid mathantering.

Smitta i förskolan – kunskapsöversikt

- Utgiven av Folkhälsomyndigheten.
- Revidering pågår.

Ansvar och roller

- **Rektor**

- ansvarar för att hygienrutiner tas fram och att personalen har följsamhet till dessa,
- rekommenderas boka möte med BVC-sjuksköterskan för avstämning inom barnhälsonätverket efter genomförd hygienrond, för att diskutera uppkomna frågor i samband med hygienrond tillsammans med andra frågeställningar.

- **Hygienombud**

- ska tillsammans med rektor driva det förebyggande hygienarbetet,
- skriftlig överenskommelse, tidsbegränsat,
- informerar nya medarbetare om gällande hygienrutiner,
- är kontaktperson/länk mellan förskolan, BVC och Smittskydd Värmland,
- genomför hygienrond tillsammans med rektor,
- representerar hela förskolan, inte bara den egna avdelningen.

Ansvar och roller

- **BVC-sjuksköterskan**
  - avstämning med förskolan inom barnhälsonätverket efter genomförd hygienrund,
  - första kontakt vid misstänkt utbrott, kan hänvisa vidare till Smittskydd Värmland.
- **Vårdcentralen**
  - vilken vårdcentral har närområdesansvar,
  - ska kontaktas vid misstänkt utbrott,
  - gör en bedömning av situationen och beslutar om fortsatt handläggning,
  - ta hjälp av riktlinjerna,
  - kan konsultera Smittskydd Värmland vid utbrott.

Uppdragsbeskrivning för hygienombud i förskolan

Målsättning

Hygienombudets roll är att fungera som en resursperson i hygienfrågor och att delge kunskap till personal på arbetsplatsen. Målsättningen är att minska smittspridning genom att höja kunskapsnivån för all personal på förskolan. Hygienombudet representerar hela förskolan i uppdraget som hygienombud.

Hygienombudet

- ska tillsammans med rektor för förskolan driva det förebyggande hygienarbetet;
- ska tillsammans med rektor för förskolan ansvara för att hygienrutiner utarbetas och efterföljs på arbetsplatsen;
- är kontaktperson – länk mellan förskolan, BVC och smittskydds-enheten;
- informera nya medarbetare om gällande hygienrutiner på förskolan;
- genomföra hygienrond en gång per år tillsammans med rektor för förskolan;
- delta i nätverk för hygienombud i förskolan.

Namn: _____

Uppdraget gäller för perioden: _____ t.o.m. _____

_____
Rektor

_____
Namnförtydligande

_____
Hygienombud

_____
Namnförtydligande

Hur uppnås följsamhet till rutinerna?

Personal

- Kunskap
- Enkla vardagsrutiner
- Goda förebilder
- Kontinuitet; informera ny personal, regelbundet prata hygienfrågor på APT

Barn

- Kontinuitet; informera nya barn om rutinerna
- Undervisning i handtvätt, återkommande tema
- Lätt att göra rätt

Föräldrar

- Förskolans föräldrainformation
- Försöka ha samma rutiner för handtvätt hemma som i förskolan

Hur sprids smittämnen?

Vanligaste smittvägarna

- **Kontaktsmitta** via händer och föremål (förkylning, streptokocker, magsjuka, höstblåsor).
- **Droppsmitta** när man nyser och hostar (förkylning, influensa, covid-19, magsjuka).
- **Luftburen smitta** kan finnas kvar i luften ca 2 timmar (vattkoppor, mässling, tuberkulos (närbkontakt)).
- **Tarmsmitta** beror ofta på dålig handhygien vid livsmedelshantering eller efter toalettbesök (magsjuka).
- **Blodburen smitta** (hepatit B, hiv).

Varför handhygien?

Bakterier flyger inte,
de bärs!

- Under en **nagel** ryms lika många bakterier som antal **invånare i Sverige.**
- Under en **ring** ryms lika många bakterier som antal **invånare i Europa.**
- I ett trasigt **nagelband** ryms lika många bakterier som **hela jordens befolkning.**

Hygienrond

- En inventering av förskolans hygienrutiner.
- Förskolans hygien- och smittskyddsrutiner ska vara på en högre nivå än i hemmet.
- Ta fram förbättringsförslag och utarbeta en hygienpolicy för verksamheten utifrån hygienråden.
- Genomförs av rektor och hygienombud.
- Ska dokumenteras i "Protokoll för hygienrond i förskolan".
- Efter genomförd hygienrond rekommenderas kontakt med BVC-sköterska för avstämning inom barnhälsonätverket.

Protokoll för hygienrund i förskolan

Förskola	Avdelning	Avdelningstyp	Antal barn	Datum
Medverkande förskolechef	Hygienombud	Medverkande BVC-sjuksköterska		

ÅTGÄRDER/SAMMANFATTANDE KOMMENTARER

Åtgärder/kommentar	Ansvarig

Hygienrund – protokoll

- Toalett
- Handhygien
- Handduk
- Handdesinfektion
- Handskar
- Blöjbyten och pottor
- Ytdesinfektion
- Rengöring
- Vädring
- Vattenlek
- Utevistelse
- Barns sjukfrånvaro

Hygienråd i förskolan – checklista för egenkontroll

- Handhygien
- Skötrum och toaletter
- Kök
- Rengöring och tvätt
- Övrigt

Dokumenttyp Riktlinje	Ansvarig verksamhet Smittskydd Värmland	Version 9	Antal sidor 3
Dokumentägare Ann-Mari Gustavsson smittskyddssjuksköterska	Faeställare Anna Skogstam smittskyddsläkare	Giltig fr.o.m. 2022-03-24	Giltig t.o.m. 2024-03-24

Hygienråd i förskolan – checklista för egenkontroll

Gäller för: Förskoleverksamheter i Värmland

Infektioner i förskolan sprids främst genom våra händer men även via föremål, som textilhanddukar, handtag och leksaker. Med bra rutiner skapas förutsättningar för personalen att hålla en god hygien och därmed minska risken för smittspridning inom förskolans lokaler. Följande råd ska ses som ett hjälpmedel för att identifiera eventuella riskområden.

Handhygien

God handhygien är en förutsättning för att förhindra smittspridning. Händer utan ringar, klockor och armband underlättar god handhygien.

Rutin vid handtvätt

- Tvätta händerna med flytande tvål och rinnande vatten.
- Tvätta noga alla ytor på händerna med tvål så att ett ordentligt skum uppstår.
- Torka händerna torra med en pappershandduk.

Handtvätt för personal

- Efter toalettbesök/blöjbyte vid kraftig nedsmutsning, annars enbart handsprit.
- Före varje måltid, dukning och servering.
- Före matlagning.
- Efter utevistelse.
- Efter att man har hjälpt ett barn att snyta sig.
- Efter hantering av smutstvätt.

Handhygien

För att underlätta till följsamhet:

- Flytande tvål och engångshandduk ska finnas lätt tillgängliga vid handfaten.
- Handsprit ska finnas lätt lättillgängligt för personalen.
- Engångshandskar ska finnas lätt tillgängliga.
- Handkräm ska finnas.

Handhygien och toalett

- [Toalettbesök på förskolan – YouTube](#)

Handtvätt för personal

- Före varje måltid, dukning och servering.
- Före mathantering.
- Efter toalettbesök.
- Efter toaletthjälp/blöjbyte vid kraftig nedsmutsning.
- Efter utevistelse.
- Efter att ha snutit sig eller hjälpt ett barn.
- Efter hantering av smutsvätt.

Handtvätt för barn

- Efter toalettbesök.
- Före och efter maten.
- Efter utevistelse.
- Efter att de snutit sig.
- När händerna är smutsiga.

”Tvättsång” tar cirka 15 sekunder

Tvätta tvätta liten hand

(Melodi: Blinka lilla stjärna)

Tvätta tvätta liten hand

Bort med smuts och bort med sand

Mellan, i och ovanpå

Gnugga tummen, båda två

Tvätta, tvätta liten hand

Bort med smuts och bort med sand

Handdukar

- Engångshanddukar rekommenderas.
- Om textilhanddukar används ska de bytas en gång per dag och vid behov.
- Textilhanddukar ska vara personbundna.

- [Den usynlige utfordringen I – Håndhygiene - YouTube](#)

Handhygien för personal

- Inga smycken eller klocka på händer och underarmar.
- Ingen nagellack eller lösnaglar.
- Gärna kortärmad tröja, framför allt vid blöjbyte/toaletthjälp.
- Undvik gärna bylsiga tröjor eller scarfs vid blöjbyten/toaletthjälp samt mathantering.
- Inga eksem eller större sår.
- Handkräm för att förebygga torra händer.

Handsprit för personal/barn

Personal

- Använd handsprit efter orent arbete där händerna kontaminerat men är synligt rena: mellan och efter blöjbyten/toaletthjälp.
- **Obs!** Vid magsjuka – tvätt med tvål och vatten, torka torrt, sedan handsprit.

Barn

- Vid infektionsutbrott används handsprit även för barnen.
- Kan ersätta tvål och vatten i vissa situationer t.ex. när man inte har tillgång till vatten.

Handskar - när och vilka?

- Vid risk för kontakt med kroppsvätskor.
- Inte "för säkerhets skull".
- Alltid engångshandskar, byts mellan varje barn vid toaletthjälp/blöjbyte.
- Handsprit mellan varje barn oavsett om handskar används eller ej.
- Handskarna ska vara engångs.
- Handskarna ska inte gå sönder.

Egenkontroll för förskolepersonal

Förskola: _____

Namn: _____

Avdelning: _____

Datum: _____

1. Jag rengör mina händer med tvål och vatten/handsprit efter barnens toalettbesök/blöjbyte.	Ja ☐	Nej ☐
2. Jag rengör mina händer med tvål och vatten före hantering av mat och dukning.	Ja ☐	Nej ☐
3. Jag använder handskar om barnet har bajsat.	Ja ☐	Nej ☐
4. Jag torkar av dynan vid blöjbytesplatsen med alkoholbaserad ytdesinfektion efter blöjbyte.	Ja ☐	Nej ☐
5. Jag bär inte smycken/klocka på händer och underarmar.	Ja ☐	Nej ☐
6. Jag tvättar händerna efter utevistelse.	Ja ☐	Nej ☐

Handhygien och pottor

- [Pottanvändning på förskolan - YouTube](#)

Toaletter

- En toalett per tio barn.
- Barn och personal bör inte dela toalett.
- Nödvändiga hygienartiklar i nära anslutning – tvål i rätt höjd för barnen.
- Skötbord placerat på lugn plats i skötrummet, nära vatten och övriga hjälpmedel.

Pottor/toaletter

- Pottan rengörs med rengöringsmedel direkt efter användning.
- Toalettlocket fälls ner innan spolning.
- Toalettborstar byts regelbundet och förvaras utom räckhåll för barn.

Skötrum

- Engångsunderlägg på skötbordet – byts mellan varje barn.
  - förvara inte underläggen på skötbordet eller inom stänkavstånd från vatten.
- Torka av med alkoholhaltigt ytdesinfektionsmedel mellan varje barn.
- Dynan ska inte ha synliga hål eller sprickor.
- Blöjor kastas i hink med lock, gärna med pedal.
- Använd engångshandskar om barnet har bajsat.
- Möjlighet till handtvätt i direkt anslutning ska finnas.
- Tvätta händerna vid synlig smuts.
- Skötbord, eventuell tvättho, rengörs dagligen.

Nappar och tandborstar

- **Nappar**
  - förvaras märkta med namn,
  - förvaras åtskilda och utom räckhåll för barn.

- **Om tandborstar används**
  - märkta med namn,
  - förvaras åtskilda och utom räckhåll för barn,
  - tandkräm ska inte fördelas direkt på tandborstarna.

Tvätt

Tvätt av textilier

- Madrasser, sängkläder och kuddar bör förvaras åtskilda.
- Tvätt av sängkläder bör ske två gånger per månad samt vid behov.
- Tvätt av textilhanddukar en gång per dag samt vid behov.
- Textilier ska alltid tvättas i så hög temperatur som möjligt.

60°

Rengöring

- **Vid normal rengöring:** rengöringsmedel och vatten
- **Vid spill av kroppsvätskor** (urin, avföring, kräkning, blod) används ytdesinfektionsmedel:
  - alkoholhaltigt desinfektionsmedel med rengörande tensid (t.ex. Des 45+)
  - Virkon
  - Incidin
  - Klorin
- **Används flergångsmoppar**
  - tvätta i tvättmaskin efter användning. 60°

Utevistelse

- För att förebygga smittspridning.
- En bra målsättning bör vara två timmar per dag.

Vädring

- 2-3 gånger per dag i ca 5-10 minuter.
- Framför allt i lekrum och sovrum där många vistas samtidigt under en längre tid.

Vattenlek

- Vattenspridare rekommenderas före balja.

Förslag på skriftliga rutiner

- När ska barn/personal tvätta händerna.
- När ska handsprit användas.
- Rutiner i skötrum.
- Rutiner på toaletten.

Var finns dokumenten?

[www.smittskyddvarmland.se/Hygien i förskolan](http://www.smittskyddvarmland.se/Hygien%20i%20f%C3%B6rskolan)

www.smittskyddvarmland.se/vardgivarwebben/vard-och-behandling/smittskydd-varmland/smittskydd/hygien-i-forskolan

Start / Vård och behandling / Smittskydd Värmland / Smittskydd / Hygien i förskolan

Smittskydd Värmland

- Kontakter
- A-Ö, sjukdomar >
- Asylsökande och flyktingar
- Multiresistenta bakterier (MRB) >
- Sexuellt överförbara infektioner (STI) >
- SmiNet - information och inloggning
- Smittskydd ▾
  - Blanketter och remisser
  - Blodsmitta
  - Epidemiberedskapsplan
  - Hygien i förskolan**
  - Lagar och författningar
  - Postförsändelse med misstänkt farligt ämne
  - Studenter
  - Smittskyddsblad

Hygien i förskolan

Barn i förskoleåldern är oftare sjuka i smittsamma sjukdomar än hemmavarande barn. Genom att säkra bra hygienrutiner på förskolan kan vi minska risken för smittspridning.

Infektionssjukdomar är en naturlig del av småbarnsåren. Spridning av infektioner i småbarnsgrupper går inte helt att undvika men genom kunskap och bra hygienrutiner går det att minska smittspridningen. Minskad smittspridning leder till färre infektioner och i många fall till lägre sjukfrånvaro både bland barn och bland personal. Risken minskar också för onödig antibiotikaanvändning och därmed ökad risk för antibiotikaresistens.

Hygien i förskolan - HYFS - är ett samarbete mellan Smittskydd Värmland, barnhälsovården och förskolorna i Värmland.

Hygien i förskolan - HYFS - är ett systematiskt sätt att arbeta med hygienfrågor genom utsedda hygienombud. Hygienombudet utses tillsammans med rektor. Detta innebär bland annat att regelbundet genomföra hygienrund, föreslå förbättringar, utbilda kollegor och att diskutera hygienfrågor på arbetsplatsen.

[Hygienråd i förskolan - checklista för egenkontroll](#)

- Hygienombud +
- Informationsmaterial +
- Blanketter +

Sjukdomar hos barn

1177.se/Varmland/barn--gravid/vanliga-besvar-och-sjukdomar-hos-barn/

Appar Google Indexöversikt - Smit... Svevac Övriga i

Du är här: [Start](#) / [Barn & gravid](#) / Vanliga besvär och sjukdomar hos barn

Vanliga besvär och sjukdomar hos barn

Alla barn blir sjuka ibland. Läs om vanliga besvär och sjukdomar, vad du kan göra själv och när du behöver söka vård.

INNEHÅLL - VANLIGA BESVÄR OCH SJUKDOMAR HOS BARN

Visa innehåll som:

> Blöjutslag

Barn kan ibland få röda utslag på huden under blöjan. Utslagen går ofta över om du tvättar och håller torrt. Går det inte över bör du

> Diarré hos barn

Diarré hos barn kan bero på olika saker. Vanligast är att barnet har fått en virusinfektion i form av en magsjuka.

> Feber hos barn

Feber är ett av kroppens sätt att försvara sig mot infektioner, som orsakas av virus eller bakterier. Barn får lätt feber, men det

> Förkylning hos barn

Förkylning är en infektion i näsan, halsen eller svalget. Den orsakas nästan alltid av ett virus. Förkylning brukar gå över av sig

Fortsättning...

- **Hösten 2022:** utbildningstillfälle med ytterligare ämnen bl.a. sjukdomskunskap.
- **Cirka en gång per år:** Regelbundna träffar för alla hygienombud.
- De flesta träffar kommer att ske digitalt för att flera ska kunna vara med och lyssna, inkl. städpersonal och kökspersonal.

Kontaktuppgifter

- **Hemsida:** [www.smittskyddvarmland.se/Smittskydd/Hygien i förskolan](http://www.smittskyddvarmland.se/Smittskydd/Hygien%20i%20f%C3%B6rskolan)
- **Huvudtelefon:** 010-839 13 00
- **Smittskyddsjuksköterskor**
  - *Ann-Mari Gustavsson*, ann-mari.gustavsson@regionvarmland.se
tfn. 010-839 13 05
  - *Annika Hilmersson* annika.hilmersson@regionvarmland.se
tfn. 010-839 13 08
  - *Elisabeth Skalare Levein* elisabeth.skalare.levein@regionvarmland.se
tfn. 010-839 13 15

Tack för oss!